

Erik Thornström, 08-677 27 08

Klimat- och näringslivsdepartementet

103 33 Stockholm

E-post: kn.remissvar@regeringskansliet.se

Statligt stöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen ställer sig positiva till ett nytt investeringsstöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet (Kraftlyftet) och som har ett lokalt och regionalt fokus på att möjliggöra snabbare anslutning till elnätet och möjliggöra ny elanvändning. Vi välkomnar också den budgetförstärkning med 2 miljarder kronor för Kraftlyftet som föreslås i budgetpropositionen för 2026 liksom de utökade ekonomiska bemyndiganderamarna för anslaget, vilket vi efterfrågat.

Energiföretagen tillstyrker att stöd ska kunna lämnas till investeringar i biokraftvärmeverk, gasturbiner som drivs med förnybara bränslen och investeringar i lagring av el eller värme.

Vi anser att det är oklart hur stödvillkoren i 6 och 7 §§ är tänkta att utvärderas tillsammans och anser att den geografiska avgränsning om vad som avses med södra Sverige bör omfatta elområdena 3 och 4. Vi anser att det också ska finnas möjlighet att prioritera projekt i städer och orter där det råder lokal kapacitetsbrist.

Vi vill påtala att det är långa ledtider, särskilt för att bygga nya kraftvärmeanläggningar och gasturbiner. Av dessa skäl anser vi att det behöver övervägas en längre färdigställandetid i § 6 p. 2, till exempel till den 1 januari 2032, alternativt att en färdigställandetidpunkt till 2035 fastställs, då det finns en avsatt budget för denna tidsperiod.

Inledning

Energiföretagen ställer sig positiva till ett nytt investeringsstöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet (Kraftlyftet) och som har ett lokalt och regionalt fokus på att möjliggöra snabbare anslutning till elnätet och möjliggöra ny elanvändning. Detta ligger i linje med behovet av att påskynda investeringar som bidrar till det uppsatta planeringsmålet om att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045 för att klara elektrifieringen i industri- och transportsektorerna

och för att möjliggöra den gröna omställningen. Kraftlyftet kan komplettera andra riktade åtgärder för övriga fossilfria kraftslag.

Vi anser att det är lämpligt som föreslås att utnyttja möjligheterna som ges i EU:s gruppundantagsförordning (GBER) för att möjliggöra ett så snabbt införande av stödet som möjligt. Vi ser också positivt på att se över om stödet kan breddas utifrån det under sommaren antagna CISA-statstödsramverket, som syftar till att underlätta klimatomställningen.

Stödberättigade åtgärder

Stödets omfattning

Energiföretagen tillstyrker inriktningen för det föreslagna stödsystemet för ökad leveranssäkerhet i elsystemet. Vi tillstyrker att stöd ska kunna lämnas till investeringar i konvertering till bi kraftvärmeverk, nya bi kraftvärmeverk eller i ökad eleffekt i en befintliga sådana, investeringar i ny gasturbin som drivs med förnybara bränslen eller i ökad eleffekt i en befintlig sådan anläggning, och investeringar i lagring av el eller värme som är direkt anslutna till en anläggning för produktion av förnybar el eller kraftvärme.

Gasturbiner

Gasturbiners stora fördel är att de kan starta snabbt och tillhandahålla förhållandevis stora effekter, men normalt har de korta drifttider. När det gäller investeringsstöd till gasturbiner tolkar vi det som att stödet är separat i förhållande till anläggningar som upphandlas som avhjälpande åtgärder vid överbelastning (tidigare störningsreserven) eller anläggningar som kan beviljas stöd med elberedskapsmedel. De gasturbiner som skulle kunna få stöd inom ramen för Kraftlyftet skulle då primärt ha en funktion i att drivas utifrån marknadsmässiga villkor i övrigt. Avgränsningen bör dock kunna tydliggöras i stödutformningen.

Bi kraftvärme

Det finns goda möjligheter att bygga ut kraftvärmen, särskilt i södra Sverige där det finns välutbyggda fjärrvärmenät. Kraftvärmeandelen i Sverige under 2023 utgjorde också endast 42 procent av fjärrvärmeproduktionen. Energimyndigheten har i sin fjärr- och kraftvärmestrategi (ER 2023:27) genomfört energisystem-simuleringar som pekar på att det finns en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnadspotential i kraftvärmen på i ett spann på ca 800-1 800 MW utifrån de analyserade scenarierna, men som inte byggs ut eftersom kraftvärmen inte får betalt för sina energisystemnyttor fullt ut. Låga elpriser i kombination med höga biobränslepriser har dock under senare år minskat incitamenten att investera i kraftvärmeanläggningar och styr i stället mot investeringar i värmeverk med enbart värmeproduktion. Detta motiverar att det införs ett stöd för bi kraftvärme.

Vi vill dock påtala att det finns äldre bi kraftvärmeanläggningar som av åldersskäl behöver ersättas de närmaste åren, men där vissa anläggningsdelar kan återanvändas. Att bibehålla elproduktionen i en befintlig anläggning som annars

skulle avvecklas är det mest kostnadseffektiva sättet att skapa "ny" elproduktion (i förhållande till ett referensscenarie som hade inneburit avveckling). Det vore önskvärt om den typen av kraftvärmeinvesteringar också kan omfattas av stödet.

Anläggningar för lagring av el och värme

Det är positivt att lagring av el och värme omfattas av den föreslagna stödförordningen. Vi bedömer det dock att det kan uppstå problem med att ställa krav på att lagringsanläggningen måste vara direkt ansluten till produktionsanläggningen. I ett fjärrvärmenät kan till exempel bristande marktillgång och möjlighet att få bygglov i direkt anslutning medföra att lagringsanläggningen kan behöva placeras på annan plats än kraftvärme-anläggningen. Detta påverkar inte möjligheten till lagring, då anläggningen ändå är ansluten till samma lokala fjärrvärmesystem. Energiföretagen stödjer därför att regeringen uttalar avsikten att utveckla stödet för lagring även till anläggningar som inte är direkt anslutna till förnybar produktion, utifrån de nya CISAF-statsstödsramverket som presenterats under sommaren 2025.

Vi vill även påtala att det kan uppstå tillämpningsfrågor kring stödvillkoret om att 75 procent av energin vid lagring ska komma från kraftvärme. Vi anser att det bör vara möjligt att låta ångan från kraftvärmen kunna användas inom industrin för att därefter nyttjas som restvärme som lagras. Den lagrade värmen kan då användas i stället för att "backa elproduktionen" och använda elpannor när behovet på elnäten är större.

Stödvillkor

Vi anser att det är oklart hur stödvillkoren i 7 § är tänkta att utvärderas om att *"stöd ska i första hand lämnas till åtgärder som bidrar med elproduktionskapacitet regionalt där behovet är som störst, och stärkt förmåga och minskad sårbarhet i elsystemet, till exempel genom möjlighet att tillhandahålla stödtjänster."* i förhållande till stödvillkoren i 6 § om att *"Stöd får endast lämnas till en åtgärd --- i ett område där anslutning av elproduktion bidrar till att möjliggöra anslutning till elnätet av ny elanvändning,"*.

Vi anser att en geografisk avgränsning om vad som avses med "regionalt" bör göras per elområde för att underlätta tillämpningen, där södra Sverige bör omfatta elområdena 3 och 4. Vi anser att det också ska finnas möjlighet att prioritera projekt i städer och orter där det råder lokal kapacitetsbrist. Det är önskvärt att stödkriterierna för att redovisa hur investeringen bidrar till att möjliggöra anslutning till elnätet av ny elanvändning utformas så enkelt som möjligt och inte förenas med omfattande utredningskrav.

Vi föreslår även att formuleringen i §6 bör ses över enligt följande i syfte att tydliggöra att lagringslösningar kan prioriteras på samma sätt som att tillföra ny elproduktionskapacitet: *"i ett område där anslutning av elproduktion eller lagring av el eller värme bidrar till att möjliggöra anslutning till elnätet av ny elanvändning,"*

Tydliggör hänvisning till lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen

Vi föreslår att §8 bör hänvisa till hela §3 i lagen om hållbarhetskriterier. Det kan skapa osäkerhet för aktörerna om det inte är tydligt reglerat. Vi föreslår att definitionerna och kraven fullt ut harmoniseras med lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen, eller att förordningen enbart hänvisar till denna lag.

Stöd bör kunna lämnas även för kraftvärmeanläggningar som använder RT-flis

I promemorian (avsnitt 3) föreslås att stöd inte får lämnas till kraftvärmeanläggning som använder avfall som bränsle, om inte avfallet helt består av biomassa. Vi anser att det behöver klargöras vad som anses helt bestå av biomassa. Vi tolkar den föreslagna skrivningen som att returträ (RT-flis) inte godkänns som bränsle. Det är träbaserat, men kan innehålla färg-/plastrester. Detsamma gäller kommunalt trädgårdsavfall (ÅVC-grot), som kan innehålla spår av plastpåsar.

Vi anser generellt att det finns stor potential till ökad eleffekt från befintlig kraftvärmeproduktion även från avfallsförbränning i Sverige. Stöd bör också kunna lämnas till kraftvärmeanläggningar som använder RT-flis. Vi föreslår att avgränsningen åtminstone bör kunna möjliggöra stöd utifrån förnybart-andel i avfall som förbränns. Detta torde vara möjligt utifrån art. 41 i gruppundantagsförordningen (GBER).

Ledtider för projekt medför att längre färdigställandetid bör övervägas

Vi vill påtala att det är långa ledtider, särskilt för att bygga nya kraftvärmeanläggningar och gasturbiner. Att planera, projektera, tillståndspröva och bygga nya kraftvärmeanläggningar tar vanligtvis minst 5 år, vilket innebär att tidsramen för färdigställande är för kort för att stimulera större investeringar. I vissa fall kan utdragna miljöprövningsprocesser medföra att det blir ännu längre projekttider. Dessutom kan det vara långa leveranstider, vilket är fallet i dagsläget för nya gasturbiner där leveranstiderna kan vara ett par år från det att beställning görs.

Av dessa skäl anser vi att det behöver övervägas en längre färdigställandetid i § 6 p. 2, till exempel till den 1 januari 2032, alternativt att en färdigställandetidpunkt till 2035 fastställs, då det finns en avsatt budget och bemyndiganderam för denna tidsperiod.

Välkommet att budgeten föreslås utökas för att kunna svara mot investeringsbehoven och bredden i stödutformningen

Energiföretagen välkomnar förstärkningen av anslaget till Kraftlyftet med 2 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2026. Detta ger bättre förutsättningar för att stödet ska bli verkningsfullt i förhållande till de stora investeringskostnader som byggnation av kraftvärmeverk och gasturbiner innebär och bredden i stödets omfattning. Som ett exempel kan ett nytt kraftvärmeblock med en installerad eleffekt på drygt 30 megawatt kan kosta mellan 1,5-2,6 miljarder kronor, baserat på kostnaderna för anläggningsinvesteringar under senare tid. Givet de stora

investeringsbeloppen vore det önskvärt med förhöjda maxbelopp i den pågående översynen av gruppundantagsförordningen som för närvarande pågår hos kommissionen, bl.a. med hänsyn tagen till de senaste årens höga inflation.

Vi vill också framhålla att det är angeläget med tillräckliga bemyndiganderamar (beställningsbemyndiganden) för anslaget för att möjliggöra för Energimyndigheten att fatta beslut om fleråriga projekt där det kan gå flera år från påbörjande till färdigställande och slutbetalning av beviljade stöd sker. Det är därför välkommet med den utökade bemyndiganderam om ca 4 miljarder kronor som nu föreslås för perioden fram till 2035.

Konsekvenser och utvärdering

Vi instämmer i att Kraftlyftet kan påskynda arbetet med att minska kapacitetsbristen i elnäten, särskilt i södra Sverige, och att det jämfört med alternativa åtgärder är en effektiv kompletterande åtgärd.

Vi tillstyrker att det görs en utvärdering av stödet. Det vore dock önskvärt att den görs i god tid före sista färdigställandedatum så att det inte uppstår tidsmässiga glapp i stödgivningen som kan få oönskade marknadseffekter.

Ikraftträdande

Vi tillstyrker att stödet träder i kraft den 1 januari 2026. Det bör dock övervägas om projekt som påbörjats efter att stödet aviserades i samband med budgetpropositionen för 2025 presenterades bör kunna ansöka om stöd i efterhand. Sådana stödregler har tillämpats i andra sammanhang i syfte att inte skapa onödiga stop-and-go-effekter av införandet av ett stöd.

Prövning av ansökningar

Vi tillstyrker att Energimyndigheten prövar ansökningar om stöd. Det är önskvärt att Energimyndigheten tillhandahåller information så snart som möjligt om hur ansöknings- och urvalsprocessen kommer att gå till. Det vore också önskvärt med informationsaktiviteter om stödprocessen gentemot branschen så snart som möjligt efter det att stödförordningen har beslutats. Det är också viktigt att företag som överväger att ansöka om stöd får information från Energimyndigheten om det område man är lokaliserad i kan vara aktuellt för stöd.

Åsa Pettersson

VD, Energiföretagen Sverige

Erik Thornström

Ansvarig, skatter, styrmedel,
energianvändning och resurseffektivitet